

Óli Jacobsen

2. partur

GRINDABOÐINI, SUM SEINKAÐU FØROYSKU SOSIALISMUNA

Í fyrsta umfari vitjaði Hans Peter Hansen sambandsmenn, men hann vitjaði eisini í Kirkjubø.

Hetta er framhald av søguni um danska fólkatingsmannin fyrri Socialdemokratiska flokkin, H.P. Hansen, sum í 1915 kom til Føroya at slóða fyrri einum javnaðarflokki. Men hetta gekk ikki eftir vild.

Hann ferðaðist eisini kring landið at kanna samfelagsviðurskiftini, og hann greiðir frá:

Tann 22. juli fór eg til Nólsoyar saman við realskúlalæranum Skaalum, har hann skuldi hava eftirlit við frálæruni í skúlanum.

Her hevði verið ein gamal lærari, sum fyrri einum hálvum ári síðani var farin frá fyrri aldur. Men nú var komin ein nýggjur ungur lærari, og “det syntes, at den unge Lærers Paavirkning havde baaret bedre Frugt.”

Hesin lærarin var Simun Simonsen, ættaður úr Norðragøtu. Hann tók við 1. Januar 1915 og var lærari í Nólsoy alla sína tíð.

Simun var ein framúr lærari, sum hevur merkt fleiri ættarlið av nólsoyingum. Hann hevði eisini onnur áltisstørv sum at vera deknur.

Seinnapartin vóru vit í urðini og fleygaðu. Vit møttu eini neytakonuni við sínum tveimum dyllum á bakinum. Hetta gjørdi hon tvær ferðir um dagin fyrri at mjólka tvær kýr. Gongdin aftur og fram tók 3 tímar.

Tað sama var við torvi. Menn kunnu fara tvær ferðir um dagin eftir torvi. Byrðan var 100 pund hvørja ferð.

Sosialisma í Nólsoy

Kongsbóndin Hans Mikal Hansen fortaldi mær, hvussu tey fíggaðu vatnveitingina í bygdini. Vatnið verður veitt í ein brunn, haðani

rør verða lögð til øll húsini.

Ein fyrirøka í Havn legði vatnveitingina, og kommunan legði kostnaðin út. Hetta varð góldið aftur á tann hátt, at fólk lótu tiggund av síni inntøku til vatnverkið. Tiggjunda hvørt lamb, hvør tiggindi veiddur fiskur og tiggindi hvør veiddur fuglur fór til at gjalda vatnveitingina. Tey, sum einki áttu, rindaðu tiskil ikki nakað. Tá ið eg segði við Hans Martin, at hetta var jú sosialisma, gjørdist hann ógvuliga bilsin.

Til Kirkjubøar

Í Kirkjubø vitjaði eg Jóanns bónda og beiggja hansara, Sverra. Vit hugdu eftir bóndaskapinum og “Edderfugleøen” (man vera Kirkjubøholmur). Eisini tosaðu vit leingi um stríðið millum Sambandsflokkinn og Sjálvstýrisflokkinn. Jóannes vil ikki viðurkenna, at hugsað verður um loysing frá Danmark. Ætlanin er bara at fáa sjálvstýri. Hann heldur lítið um, at Oliver Effersøe og aðrir sambandsmenn leggja teir undir at hava ætlanir, sum teir ikki hava. Hann viðurkennir kortini, at stríðið veruliga ikki snýr seg um meira ella minni sjálvstýri, “men hvad der er i vejen, det siger jeg ikke til Dem!”

Men eg fekk kortini ta fatan, at veruliga endamálið var at sleppa undan dansku embætismonnunum og danskari ávirkan. Endamálið var eisini at stuðla landbúnaðinum, so oyggjarnar kunnu breiðføða seg sjálvar. Hann trúði uppá, at hetta kundi bera til.

Jóannes greiddi eisini frá um bispin Ostenfeldt, sum hevði verið í Tórshavn, men sum ikki vildi vitja Kirkjubø, hóast Jóannes hevði bjóðað bæði ross og bát til

ferðina. Hann helt, at tað vóru dansku embætismenninir, sum høvdu ligið í buktini.

Tann unga kona Sverra Patursson, Agnes Lindemann, ættað úr Keypmannahavn, var enn meira “selvstyregal end hendes Mand og Svoger, men hun vil ikke vide af nogen Løsrivelse fra Danmark at sige. Hun kan ikke lide Embedsmændene, men nogen Grund derfor kan hun ikke angive. Sverre Paturssons Grunde for Hadet til Embedsmændene er heller ikke videre Solide.

Andrass ræddist Liggjas bónda

Tann 24.juli fór eg við mjólkabátinum Ruth inn á Skálafjørðin. Andrass Samuelsen møtti mær í Søldarfirði. Vit fóru til gongu til Fuglafjarðar, men vit steðgaðu á í Syðrugøtu. Har vitjaðu vit fyrst keypmannin, Absalon Jacobsen, seinni kendur sum Absalon á Skála. Har tosaði vit um gøluna sum hevði verið, tá ið Rasmus á Háskúlanum á fólka fundi hevði mælt føroyingum til at koma

“nærri Noregi”. Hetta var ógvuliga illa upptikið av sambandsmonnum.

Vit vóru eisini inni hjá Per í Húsgarði, har vit fingur pannukøkur. Per var iðin sjálvstýrismaður. Hann eigur “en 24 aarig gammel Søn, der har været i Norge og lært til Agronom. Sønnen er deraf bleven ganske norsk kulret. Samuelsen venter megen fortræd fra den unge Bondes Side for Danskhedens Sag.”

Eftirtíðin vísti, at hesum hevði Andrass alla grund til at óttast fyrri. Sonurin var Liggjas, sum seinni tók við festinum hjá pápanum. Hann gjørdist av mest idnu fólka floksmonnum. Tað eru frásagnir frá Gøtu um teir ógvusligu politisku fundirnar frá tíðini hjá Liggjasi. Hann doyði annars í góðum árum í 1951.

Nú er eri eg fleiri dagar í Fuglafirði saman við Andrass Samuelsen. Vit eru í kirkju, fara til fjals og spæla kort. “Ind imellem taler vi om færøske Forhold”.

Ólavsøkuaftan fari eg við Beskytteren úr Fuglafirði til Havnar.

Ólavsøkan í 1915

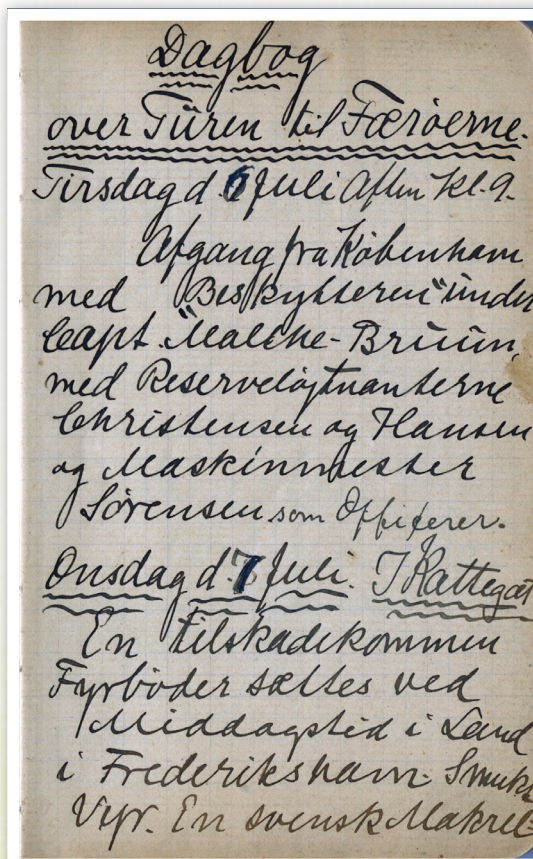
Tað er eitt sindur forkunnugt at fáa eina frásøgn frá Ólavsøkuni hetta árið, soleiðis sum P.H. Hansen upplivir hana.

Longu dagin fyrri, Ólavsøkuaftan, kom ein hópur av fólki til Havnar, og Ólavsøkudag komu enn fleiri. Tað bleiv ikki arbeitt. Tjaldrið lossaði ikki, og sjálvt mjólkarbáturin, Ruth, fór ikki út á bygdirnar eftir mjólk.

Veðrið var gott, og nógv fólk var at síggja alla staðni. Handlarnir vóru afturlatnir frá kl. 10 til kl. 3 seinnapartin.

Kl. 10 fóru teir 22 tingmenninir við amtmanninum á odda og sjeyprestum skrudgongu úr tinghúsinum í kirkjuna, sum var stúgvandi full av fólki.

Taluna helt presturin Moe, kendur missíonsmaður. Hetta var ein góð og klók tala, har teksturin var: “Gevið Gudi tað, sum hann

Perman á dagbókini